

KÖVESI GYÖRGYI
SZEKENYI MARIANNA

MÓDSZERTANI SEGÉDLET IFJÚSÁGSEGÍTŐKNEK

A KOMPASZ - KÉZIKÖNYV A FIATALOK EMBERI JOGI NEVELÉSÉHEZ -
KÉZIKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KÖTET AZ ERZSÉBET IFJÚSÁGI ALAP NONPROFIT KFT. MEGBÍZÁSÁBÓL, AZ EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 – KOMPLEX IFJÚSÁGI FEJLESZTÉSEK – ÚJ NEMZEDÉK ÚJRATÖLTVE C. PROJEKT FINANSZÍROZÁSÁBAN JELENT MEG.

FELELŐS KIADÓ:

Ament Balázs
ügyvezető

ISBN 978-615-6198-14-3

**KÖVESI GYÖRGYI – SZEBENYI MARIANNA:
MÓDSZERTANI SEGÉDLET IFJÚSÁGSEGÍTŐKNEK
A KOMPASZ-KÉZIKÖNYV A FIATALOK EMBERI JOGI
NEVELÉSÉHEZ KÉZIKÖNYV HASZNÁLATÁHOZ**

A kiadvány egy sorozat részeként az Erzsébet Ifjúsági Alap gondozásában, az EFOP-1.2.3-VEKOP-15-2015-00001 - Komplex ifjúsági fejlesztések – új nemzedék újrátöltve c. projekt keretében jelent meg. Kiadványaink publikálásának és terjesztésének célja a hazai ifjúsági munkát érintő aktuális írásokon keresztül a jelenlegi szakmai folyamatok és szolgáltatások bemutatása az ifjúsági, valamint a kapcsolódó ágazatok szakemberei számára.

BEVEZETŐ	...2
KI VAGYOK ÉN? IDENTITÁS, ÉRTÉKRENDEK, TÁRSADALMI IGAZSÁGOSSÁG	...4
TÉMAKÖRÖK	...5
Diszkrimináció, intolerancia	...5
Háború és terrorizmus	...7
Média	...9
Munka	...11
Oktatás	...13
MÓDSZERTANI ÖTLETTÁR-PÉLDÁKKAL	...15
MITŐL LESZ EMBERI JOGI EGY FOGLALKOZÁS – SZEMPONTRENDSZER	...21
A FOGLALKOZÁS MEGTERVEZÉSE	...22
MINTAFOGLALKOZÁS A DISZKRIMINÁCIÓRÓL	...25
KÖZÖSSÉGI TEREK EMBERI JOGI ARCULATA, ATMOSZFÉRÁJA	...29
ÖTLETGYŰJTEMÉNY AZ EMBERI JOGI CSELEKVÉSHEZ	...30
EJHA – EMBERI JOGI NEVELŐK HÁLÓZATA	...33
FOGALOMTÁR	...34
IRODALOMJEGYZÉK	...38

Kedves Ifjúságsegítő!

Ha kezébe vetted ezt a kiadványt, akkor ifjúságsegítőként bizonyára érdeklődést mutatsz az emberi jogok, az emberi jogi nevelés iránt.

Sokszor találkoztunk azonban már azzal a felvetéssel, hogy az ifjúsági munka és az emberi jogi nevelés hogyan kapcsolható össze, mi dolga lehet az ifjúságsegítőnek ezen a területen.

Mi is az ifjúsági munka?

Az Európa Tanács meghatározása szerint az ifjúsági munka tág fogalom, amely a fiatalok által, a fiatalokkal és a fiatalokért, illetve egyénileg vagy csoportosan végzett társadalmi, kulturális, oktatási, környezetvédelmi és/vagy politikai jellegű tevékenységek széles körét foglalja magában.¹

Kátai Gábor pedig rövidebben így foglalja össze: az ifjúsági munka a fiatalokra irányuló komplex pedagógia és szolgáltató folyamatok összességének gyakorlata.²

Ez nyilván nem újdonság számokra.

A kérdés az, hogy hogyan jönnek ide az emberi jogok?

Sokan gondolják azt, hogy az emberi jogok, illetve az emberi jogokat meghatározó alapszöveg, az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata jogi szöveg, paragrafusok, cikkelyek összessége, riasztó maga a „jog” szó is, így annak a tanulmányokban (akár jogi tanulmányokban) van a helye, nem az ifjúsági munkában. Azonban ez nem így van! Hiszen életünk minden helyzetét átszövik az emberi jogok, akkor is, ha nem tudunk róla.

Az emberi jogok azok, amelyekkel születésétől fogva minden ember rendelkezik. De vajon tudják-e a fiatalok, hogy ez a szóösszetétel mit jelent? Tudják-e mivel rendelkeznek?

„Az, hogy a gyerekek és a fiatalok rendelkeznek emberi jogokkal, önmagában még nem elegendő. Az emberi jogi kultúra megvalósításához, valamint ahhoz, hogy a fiatalok tisztában legyenek azzal, hogyan tudják ezeket a jogokat érvényesíteni – ápolni, védelmezni és előmozdítani –, ahhoz megfelelő oktatásra-nevelésre is szükség van! (Marija Pejčinović Burić, az Európa Tanács főtitkárának köszöntője a Compass 4. kiadáshoz)

Ha csak olyan fogalmakat ragadunk ki az Egyezményből, mint egyenlőség, diszkrimináció tilalma, az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog, az ártatlanság védelméhez való

1 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.415.01.0001.01.HUN

2 http://acta.bibl.u-szeged.hu/67643/1/2006_ifjusagpolitika.pdf

jog, az egyén magánéletébe, családi ügyeibe, otthonába és levelezésébe való beavatkozás tilalma, atulajdonhoz való jog, gondolati, lelkiismereti és vallásszabadság, a vélemény és információ szabadsága, a szociális biztonsághoz való jog, jog a közösség kulturális életében való részvételhez, akkor nyilván Te is, kedves ifjúságsegítő, mindegyikhez tudnál azonnal mondani olyan napi szinten előforduló szituációt, amely ezen jogokat sérti.

Nyilvánvaló, hogy ha bemagoltatnánk a cikkelyeket, akkor azzal egyáltalán nem változna meg a fiatalok szemlélete. A jogi eszközök önmagukban nem elegendők.

Mégis akkor mit lehet tenni? Mi is az az emberi jogi nevelés?

Tanulás az emberi jogokról, az emberi jogokon keresztül és az emberi jogokért. Meg kell ismertetni a fiatalokkal az emberi jogokat, meg kell hogy értsék azokat és buzdítani kell őket, hogy mindennapjaikban tegyenek az emberi jogok érvényesüléséért. Azt szoktuk mondani, hogy a legfontosabb, hogy felkerüljön az emberi jogi szemüveg, a különböző élethelyzeteket ezen a szemüvegen keresztül nézzük, és ha szükséges akkor tegyünk az emberi jogi sérelmek ellen. Ez azonban nem megy egyik napról a másikra.

Az ifjúsági munka a nemformális és informális, valamint a tapasztalati tanulásra épít. Olyan lehetőségekkel bír, melyek az iskolai kereteket szétfeszítik, olyan fiatalokkal tud kapcsolatot építeni, akik az iskolában nem találják a helyüket, akiket az iskola kivet magából. Ezért is olyan nagy az ifjúsági munka jelentősége és ifjúságsegítők szerepe.

Az ifjúságsegítő lehetősége, hogy a napi szituációkban, a közösségi térben megoldandó helyzetek kapcsán, az éves folyamatban, projektben, klubfoglalkozáson, táborban, vagy valamilyen helyi kiállításban, cselekvésben a csoport igényeit és fejlődését figyelembe véve lépésről lépésre haladva ismertesse meg a fiatalokkal az emberi jogokat.

A Kompassz – Kézikönyv fiatalok emberi jogi neveléséhez kézikönyv ehhez a munkához nyújt segítséget. Azonban lehet, hogy elsőre a természetes 506 oldalas kiadvány ijesztőnek tűnik, és bár jól strukturált a felépítése, mégis valószínű, hogy nem egyértelmű, hogy hogyan is csináld.

Ezzel a kis füzetrel könnyen áttekinthető támogatást szeretnénk nyújtani Neked az emberi jogi neveléshez.

Most már csak el kell határoznod, minden eszköz rendelkezésedre áll!

Kövesi Györgyi, Szébenyi Marianna

KI VAGYOK ÉN?

IDENTITÁS, ÉRTÉKRENDEK, TÁRSADALMI IGAZSÁGOSSÁG

A serdülőkorral elkezdődik egy, gyakran krízissel járó, hosszú folyamat: az identitás kialakításának, megszilárdításának, majd tudatos felvállalásának önismereti munkája. A fiatalnak meg kell birkóznia a nemi érés biológiai valóságával, a családi, iskolai értékrend újragondolásával/kritikájával, majd a saját értékválasztás nehézségeivel, dilemmáival. Ez a bonyolult és sokrétű folyamat nagy terhet ró mind magára a fiatalra, mind az őt körülvevő környezetre.

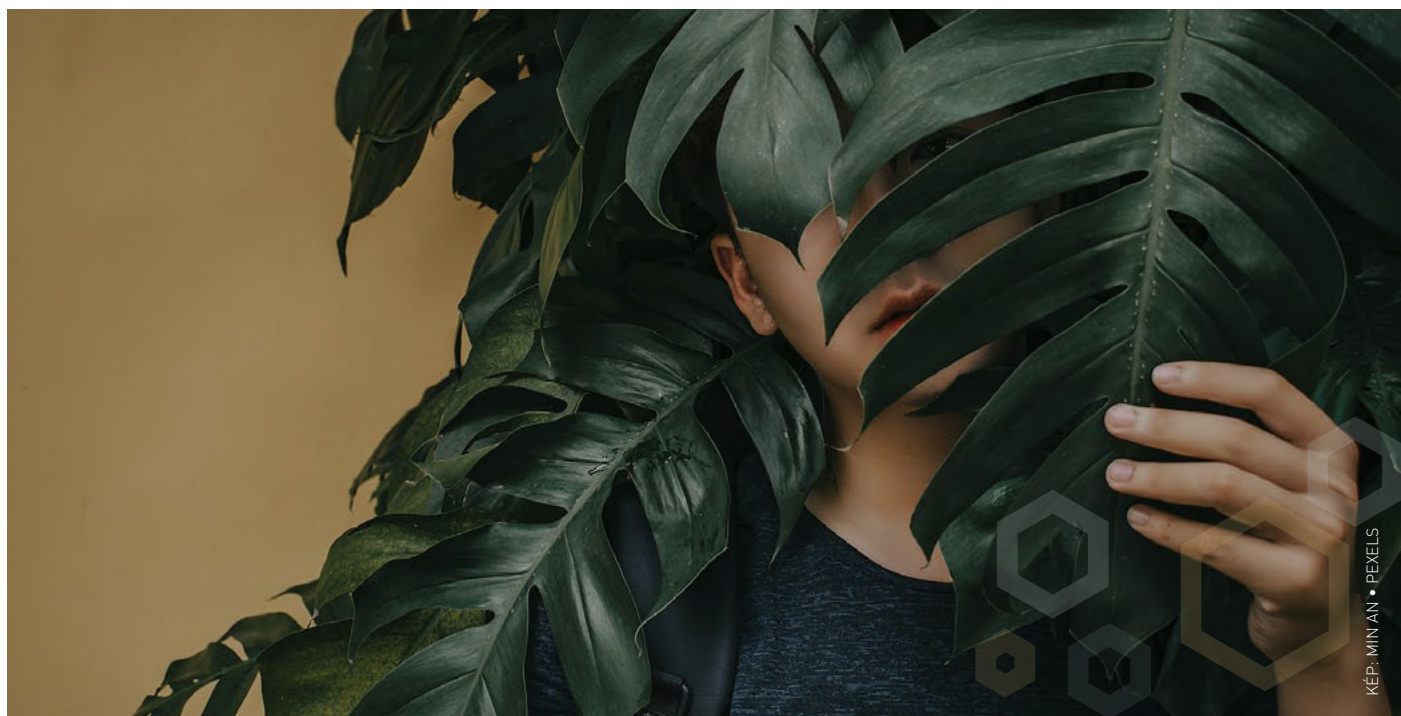
A fiatalban teljes zavarodottság (identitáskrizis, konfúzió), veszteségélmény, bizonytalanság, félelem, önbizalomcsökkenés, értéktelenség érzése jelenhet meg, akár egészen a mélydepresszióig, vagy szuicid gondolatokig.

A saját személyiségünk, identitásaink, élethelyzetünk feltárása és megismerése alapozza meg mások élethelyzetének, identitásának, mozgatórugóinak megértését, emberi jogainak felismerését, majd elismerését, tiszteletét. Társadalomban, közösségekben élünk, folyamatos kölcsönhatásban egymással. Ahogyan én

kötelességemnek tartom a te emberi jogaidat tisztelni, úgy az én emberi jogaimat neked kötelességed tisztelni, békés együttműködésünk alapja ez a szoros egymásrautaltságunk felismerése.

A segítő szakemberek, értő figyelmükkel, személyes odafordulásukkal és biztonságos tereikkel, nagy szerepet játszhatnak az útjaikat kereső és építő - immár felnőtté váló - fiatalok pozitív értékrendjének alakításában és megerősítésében.

Az emberi jogokat tiszteletben tartó értékrend minden személy számára biztosítja a tiszteletet, emberi méltóságot, a gondolat s vélemény kifejezésének szabadságát. A személyes méltányosság igényén túl mindig szem előtt tartja a társadalmi igazságosság eszméjét. Elköteleződik az empátia és felelősségvállalás erkölcsi értékei, valamint a másokkal való szolidaritás és kiállás mellett. Folyamatos nyitottságot mutat a sokszínűség és a demokratikus társadalmi folyamatok iránt.

KÉP: MIN AN • PEXELS

DISZKRIMINÁCIÓ, INTOLERANCIA

Az emberi jogi nevelés alapja az, hogy „Mindен emberi lény szabadnak születik, és egyenlő méltósága és joga van.” (Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1. cikk).

A 2. cikk rögzíti a diszkriminációtól való mentesség jogát: „A jelen Nyilatkozatban megfogalmazott összes jogok és szabadságok [...] mindennemű megkülönböztetés nélkül mindenkit megilletnek”.

Mégis az egyenlő méltósághoz való jog és a diszkriminációmentesség az, melyet leggyakrabban sértenek meg.

Előítélet, diszkrimináció, intolerancia, három szorosan összefüggő fogalom, de nem szinonimái egymásnak.

Az előítélet egy elgondolás, vélemény, nézet, érzés egy személyről vagy csoportról. Ha felbontjuk ezt az állandó szókapcsolatot, akkor tulajdonképpen az előzetes ítélezést kapjuk. Minden ismeret, tapasztalás, konkrétum, valóság alap nélkül vélekedünk valakiről, valakiről valahogyan. Ez lehet pozitív is, de leginkább negatív előjellel használjuk. Egyik legszemléletesebb példája a 2006-os TÁRKI kutatásban a pirézek megítélése. Pirézek nincsenek, mégis a kutatásban résztvevők egyértelműen negatív csoportként ítélték meg őket.

Mindaddig míg az előítélet nélkülözi a cselekvést, a diszkrimináció az előítélet tetteiben való megnyilvánulása. A hátrányos megkülönböztetés leggyakrabban életkor, nem, külső megjelenés (magasság, súly, bőrszín, hajszín, ruházat), betegség, fogyatékoság, családi állapot, oktatás, beszéd, társadalmi-gazdasági helyzet, szexuális irányultság, vallás, nemzetiség stb. relációjában nyilvánul meg. A legelterjedtebb módja a verbális erőszak.

Egyenlőtlen bánásmód alatt azt értjük, hogy olyan jegyek alapján ítélünk meg valakit, amelyek lényegtelenek az adott kontextusban. Például, ha valakit nem engednek be egy szórakozóhelyre a bőrszíne miatt, vagy elutasítják az állásinterjú után, mert roma. A diszkrimináció mindenkit érinthet, nem kell kisebbséghez tartozni ahhoz, hogy érintsen. A diszkrimináció lehet személyes, de intézményesített is. A diszkrimináció törvényellenes, ugyanakkor csekély azon esetek száma, amikor valójában jogi eljárás alá kerül.

Az intolerancia a sajátunktól eltérő szokások vagy meggyőzések tiszteletének hiányát, a miénktől eltérő csoporthoz tartozó emberek elutasítását jelenti. Az intolerancia megnyilvánulása széles skálán helyezkedik el, a távolságtartástól kezdve a gyűlöletbeszéden át a testi sértésig vagy akár a gyilkosságig.

Kétségtelen, hogy az ifjúsági munkának igen fontos szerepe van az előítéletek, a személyes diszkrimináció és az intolerancia csökkentésében. Ez nem kis feladat, hisz az attitűdváltoztatás nagyon lassú, hosszú folyamat. Érdemes olyan programokat szervezni, ahol a fiatalok a tőlük eltérő csoportok tagjaival találkozhatnak, tevékenykedhetnek. Remek példa az Élő Könyvtár vagy épp a Civil Kurázi program meghívása.³

Fontos, hogy ha a fiatalokkal a diszkrimináció témakörében foglalkozol, tudasd velük, hogy hol tehetnek panaszt, ha diszkriminációt tapasztalnak. Az alapvető jogok biztosának az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényben meghatározott feladatait az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala elkülönült szervezeti egysége, az Egyenlő Bánásmóddért Felelős Főigazgatóság végzi.

3 Civil Kurázi: kovesigy@gmail.com
Élő Könyvtár: lakatosi@pestesely.hu

KAPCSOLÓDÓ GYAKORLATOK A KOMPASZBÓL

2. nehézségi szint

- › Azt nézd, mire képes!
Szimulációs gyakorlat, melynek célja, hogy felébressze a fogyatékossgal élő emberek iránti empátiát.
- › Eltérő bérek
Szimulációs gyakorlat, amely szembesíti a résztvevőket a munkaerőpiac valóságával.
- › Hősnők és hősök
Egyéni, kiscsoportos és nagycsoportos munka, ötletelés, vita, hogy mit szimbolizálnak a hősök és hősnők, a nemi sztereotípiák gyökereiről.
- › Ki vagyok te?
Kiscsoportos beszélgetéssel, ötleteléssel, rajzolással és közös beszélgetéssel segít feltárni az identitás fogalmához kapcsolódó témákat.
- › Mecset Alvóvárosban
Egy önkormányzati ülés szimulációja, melynek során a résztvevők egy hagyományosan keresztény környéken tervezett új mecset építése körüli vitában vesznek részt.
- › Munka és család
Szerepjáték, mely olyan témákkal foglalkozik, mint a reprodukciós jogok és a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés a munkahelyen.
- › Nyelvi akadályok
Szerepjáték arról, hogy nehézségekkel találják szemben magukat a menedékkérők, amikor menedékért folyamodnak.
- › Te is más vagy – te sem vagy más
Rövid kvíz, amely elég provokatív önmagában is, ugyanakkor a sztereotípiák kapcsán

tartalmas csoportos beszélgetés bevezetése is lehet.

- › Tégy egy lépést előre!
Ebben a gyakorlatban a résztvevők különböző szerepeket kapnak, és aszerint lépnek előre, hogy az általuk játszott személyeknek szerintük milyen esélyeik és lehetőségeik vannak az életben.
- › Úton Egyenlőségföldjére
Kiscsoportos munka keretében a képzelet és rajz segítségével kerül feldolgozásra a nemek közötti egyenlőség és a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés.

3. nehézségi szint

- › Bejöhettek?
Szerepjáték, amelyben menekülők egy másik országba próbálnak eljutni, hogy ott menedéket kaphassanak.
- › Dolgozni akarok!
Szerepjáték során kerül feldolgozásra a fogyatékossgal élők munkához való joga kapcsán felmerülő kérdések.
- › Meggyőződéseink
A résztvevők összehasonlítják és megvitatják az általuk képviselt meggyőződéseket.

4. nehézségi szint

- › A gyógyszerek elérhetősége
Szimulációs gyakorlat, a Dél-afrikai Köztársaságban az AIDS-gyógyszerekkel kapcsolatban 2001-ben lezajlott bírósági eljárás alapján.
- › Beszéljünk a szexről!
Akvárium módszerrel kerülnek feltárára a szexualitáshoz, ezen belül a homofóbiához kapcsolódó attitűdök.
- › Dosta!
Akció tervezése és megvalósítása, hogy fel-

hívják a figyelmet a holokauszt roma áldozataira.

- › Válasz a rasszizmusra
Esetfeldolgozó szerepjáték a rasszista előítéletekkel kapcsolatban.

Emberi jogi naptár

- › január 27.
A holokauszt nemzetközi emléknapja
- › március 21.
A rasszizmus elleni világnap
- › április 8.
Roma világnap
- › május 17.
A homofóbia és transzfóbia elleni világnap
- › június 20.
Menekültek világnapja
- › augusztus 2.
A roma és szinti holokauszt emléknapja
- › november 9.
A fasizmus és az antiszemitizmus elleni nemzetközi nap
- › november 16.
A tolerancia nemzetközi napja
- › december 18.
Migránsok nemzetközi napja

HÁBORÚ ÉS TERRORIZMUS

Az emberi jogok alapköve az élethez, a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz való jog. (3. cikk Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata)

A nemzetközi humanitárius jog egyik legfontosabb alapköve a megkülönböztetés elve, amely szerint a háborúban álló felek kötelesek különbséget tenni a polgári lakosság és a harcolók, valamint a polgári és a katonai objektumok között.

„A polgári lakosságot, valamint a polgári személyeket tilos megtámadni. Tilos minden olyan erőszakos cselekmény, vagy azzal való fenyegetés, amelynek elsődleges célja, hogy rettegést keltsen a polgári lakosság körében.” (A Genfi Egyezmények I. kiegészítő jegyzőkönyve: 51.2. cikk)

„A csoportos büntetések éppúgy, mint minden megfélemlítő vagy terrorintézkedés, tilos.” (33. cikk)

„A polgári lakosságot, valamint a polgári személyeket tilos megtámadni. Tilos minden olyan erőszakos cselekmény, vagy azzal való fenyegetés, amelynek elsődleges célja, hogy rettegést keltsen a polgári lakosság körében.” (I. kiegészítő jegyzőkönyv 51.2. cikk, II. kiegészítő jegyzőkönyv 13.2. cikk)

A nemzetközi humanitárius jog más rendelkezései tiltják többek között a túszejtést és a vallási kegyhelyek elleni támadásokat.

A háborúkról, terrorakciókról szóló hírek sajnos napi valóságunkhoz tartoznak. Az erőszak, a szenvedés, nélkülözés és az értelmetlen halál közelsége félelemmel, szorongással tölt el mindannyiunkat. A háború elől menekültek sorsával találkozni, esetleg a segítségnyújtásban közvetlenül is részt venni, érzelmileg erősen megterhelő lehet mind a fiataloknak,

mind segítőiknek. Beszelnünk kell ezekről a félelmekről és feloldási módjaikról!

A fiataloknak, mint a jövő békéjét létrehozóknak és fenntartóknak, különösen fontos, hogy megértsék az erőszak létrejöttének okait, folyamatát, megelőzési lehetőségét, kezelésének módszereit. Minden aktív közösségben törvényszerűen megjelenik a konfliktus, az erőszak. Hiú remény azt gondolni, hogy bármilyen emberi együttműködésből ez kiküszöbölhető. Az erősen heterogén ifjúsági csoportokban fokozottan van jelen, és fokozott erőfeszítést igényel a kezelése, megoldása, illetve megelőzése.

Stand by Me

KAPCSOLÓDÓ GYAKORLATOK A KOMPASZBÓL

2. nehézségi szint

- › Három dolog
Piramisos rangsorolás egy életveszély előli menekülés helyzetében.
- › Kódobálás
Szerepjáték az erőszakos cselekmények okairól.
- › Terrorizmus
A terrorizmus fogalmának tisztázása eset-kártyákkal.

3. nehézségi szint

- › Bejöhettek?
Szerepjáték a menekültek helyzetéről.
- › Erőszak az életben
Az emberek közötti közvetlen erőszak megtapasztalásának élménymegosztása, értelmezése.
- › Lehet másképp?
Szerepjáték a kortárs zaklatásról.
- › Válasz a rasszizmusra
Esetfeldolgozó szerepjáték a rasszizmusról.

4. nehézségi szint

- › Chahal kontra Egyesült Királyság
Valós jogi eset feldolgozása szimulációs játékkal.
- › Dosta!
A roma holokauszt áldozataira való emlékezés keretében akcióterv készítése.
- › Mutasd az ujjad!
Versengő csoportjáték az együttműködési készségről.

Emberi jogi naptár

- › január 27.
A Holokauszt nemzetközi emléknapja
- › február 12.
A vörös kéz napja – a gyermekkatonaság felszámolásáért
- › május 5.
Európa Nap – az európai egység és béke ünnepe
- › május 8-9.
A második világháborúban elhunytakra való emlékezés és megbékélés napja
- › május 15.
A katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadók nemzetközi napja

- › május 21.
A terrorizmus és az erőszak minden formája elleni nemzetközi nap
- › május 29.
Az ENSZ békefenntartók nemzetközi napja
- › június 4.
Az agresszió ártatlan gyermekáldozatainak nemzetközi napja
- › június 20.
A menekültek világnapja
- › augusztus 6.
Hirosima-nap
- › augusztus 21.
A terrorizmus áldozatainak világnapja
- › szeptember 21.
A béke nemzetközi napja
- › október 2.
Gandhi születésnapja - az erőszakmentesség napja
- › október 24-30.
A katonai leszerelés hete
- › december 10.
Emberi jogi világnap
- › december 20.
Az emberek közötti szolidaritás nemzetközi napja

MÉDIA

A média vitathatatlanul egyre nagyobb szerepet kap az életünkben. Az információs és kommunikációs technológiák évről évre változnak, fejlődnek. Teljesen nyilvánvalóan mások a fiatalok médiafogyasztási szokásai, mint az idősebb generációé. A hagyományos médiumok használata (tv, újság, rádió) a fiatalok esetében az internet és a hordozható eszközök elterjedésével egyre inkább a háttérbe szorult. Az is tény, hogy a hagyományos médiumok jobban kontroll alatt vannak, míg az online felületek nagy része kevésbé vagy teljesen ellenőrizetlen. Mindehhez hozzátesszük azt, hogy egy nap átlagosan 3,1 órát töltenek internetezéssel az Y és a Z generáció tagjai, közülük a legtöbbet – 3,4 órát – a legfiatalabb korcsoport, a 16-21 évesek.⁴ Ez a felmérés COVID előtti, teljes biztonsággal mondható, hogy ez az időtartam minimum megduplázódott. A kutatások alapján a fiatalok elsősorban kapcsolattartásra használják az internetet, mint csevegés, de a blogírás, zenehallgatás, filmnézés, fényképek, videók feltöltése, megosztása is igen elterjedt.

A média és emberi jogok kapcsán a legfontosabb, amit kiemelhetünk az, hogy „Mindен személynek joga van a vélemény és a kifejezés szabadságához, amely magában foglalja azt a jogot, hogy véleménye miatt ne szenvedjen zaklatást, és hogy határookra való tekintet nélkül kutathasson, tájékozódhasson és terjeszthessen információkat és eszméket bármilyen kifejezési módon.” (19. cikk)

Ide tartoznak:

- › az információ megismerésének és közlésének joga
- › a hallgatás joga
- › a saját véleményalkotás joga

⁴ https://nmhh.hu/dokumentum/218531/internetes_felmeres_2020.pdf

- › az öltözék és az érdeklődésnek megfelelő zenei, irodalmi és filmművészeti alkotások megválasztásának joga

A fentiekén túl:

- › a művészi önkifejezés joga
- › a szabad politikai véleménynyilvánítás joga
- › a szabad üzleti célú kommunikáció joga
- › a tudományos élet szabadsága
- › az újságírók jogai
- › részvételi jog a szabad információáramlásban, tudni arról, hogy mi folyik a környezetükben, a szűkebb vagy tágabb közösségeikben.

Ugyanakkor azt is tudni kell, hogy a média témakörében is találunk egymással ütköző emberi jogokat. Ilyenek például a véleménynyilvánítás szabadsága a magánélet védelmével kapcsolatos jogokkal, a szólás szabadsága és a hátrányos megkülönböztetés tilalma közötti ellentmondás.

KAPCSOLÓDÓ GYAKORLATOK A KOMPASZBÓL

2. nehézségi szint

- › Amikor eljön a holnap
Beszélgetés információs lapok segítségével a társadalom bűnözőkkel szembeni védelme, a bűnelkövetők emberi jogai, valamint a halálbüntetés témákban.
- › Hová állsz?
Véleményvonal, állást kell foglalni és a saját vélemény mellett érvelni.
- › Változnak az idők
Beszélgetés arról, hogy hogyan jönnek létre és miként szilárdulnak meg bizonyos meggyőződések, vélekedések, és hogy miért és hogyan változnak.

3. nehézségi szint

- › Címlap
Újság címlapjának tervezése kiscsoportban
- › Mindenki hallassa a hangját!
Kiscsoportos és közös vita az oktatás és nevelés fogalmáról és eredményességéről.
- › Vigyázz, figyelünk!
Egy póló előállításának társadalmi, gazdasági és környezeti költségeinek a végig gondolása, majd akció tervezése és megvalósítása a kapcsolódó emberi jogi jogsértésekkel szemben.

Emberi jogi naptár

- › február második keddje
Az internetbiztonság napja
- › március 12.
Az internetcenzúra elleni világnap
- › május 3.
Sajtószabadság világnapja
- › szeptember 28.
Információszabadság világnapja
- › november 21.
A televíziózás nemzetközi napja

MUNKA

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata kimondja, hogy „Minden személynek joga van a munkához, a munka szabad megválasztásához, a méltányos és kielégítő munkafeltételekhez és a munkanélküliség elleni védelemhez. Az egyenlő munkáért mindenkinek, bármilyen megkülönböztetés nélkül egyenlő bérhez van joga. Mindenkinek, aki dolgozik, olyan méltányos és kielégítő fizetéshez van joga, amely számára és családjá számára az emberi méltóságnak megfelelő létet biztosít és amelyet megfelelő esetben a szociális védelem összes egyéb eszközei egészítenek ki. Minden személynek joga van a pihenéshez, a szabad időhöz, nevezetesen a munka időtartamának ésszerű korlátozásához, valamint az időszakonkénti fizetett szabadsághoz.” (23. cikk)

Továbbá, hogy „Minden személynek joga van a pihenésre és szabadidőre, beleértve a munkaidő ésszerű korlátozását és az időszakos fizetett szabadságot.” (24. cikk).

„Mindenkinek joga van a munka és a foglalkozás szabad megválasztásához, valamint a vállalkozáshoz. Képességeinek és lehetőségeinek megfelelő munkavégzéssel mindenki köteles hozzájárulni a közösség gyarapodásához.” (Magyarország Alaptörvénye XII. cikk)

„A fiataloknak alapvetően két bajuk van a munkahellyel: a munka és a hely. Ők nem munkában szeretnek gondolkodni, sokkal inkább megoldandó feladatban.” (Radó György)

Természetesen a fiatalokkal foglalkozó szakemberek ezt sokkal összetettebben látják. A munkaerőpiacra kikerülés előtt állók egy része irreális elvárásokkal indul, idealisztikus elképzelései vannak, a másik részük pedig tele van szorongással.

A fiatalokkal foglalkozóknak a fentiekből kiindulva kell a munka témához közelíteni.

A munkaerőpiacra való felkészítés az önismerettel, a kompetenciák feltérképezésével és továbbfejlesztésének hosszú folyamatával kezdődik.

Az Ipar 4.0 stratégiában a XXI. század bármely munkavállalójától az alábbi kompetenciákat várják el:

- › Komplex problémamegoldás
- › Kritikus gondolkodás
- › Kreativitás
- › Emberek kezelése
- › Csapatmunka
- › Érzelmi intelligencia
- › Ítélet és döntéshozatal
- › Tárgyalás
- › Kognitív rugalmasság

Jól látszik, hogy ezen kompetenciák fejlesztése elsősorban nemformális tanulás útján, csoportban lehetséges, melyre épp az ifjúsági színterek kínálnak lehetőséget.

A második lépésben segíteni kell a fiatalot abban, hogy a saját képességeinek megfelelő munkát találjon, valamint ezt a munkakört és az abban rejlő lehetőségeket minél pontosabban fel tudja mérni. Tudatosítani kell benne, hogy ugyan nagyon fontos a megélhetés szempontjából a munka, de nem pusztán pénzkereseti lehetőség. A munkavégzés során fejlődik, megerősödik, kiteljesedhet a személyisége.

Fel kell készíteni arra, vagy a már munkaerőpiacon lévő fiatalokkal foglalkozni kell azzal, hogy milyen munkavállalói jogok illetik meg, akár már az állásinterjún megjelenő diszkriminációval, zaklatással, és hogy ő mit tehet saját maga vagy mások védelmében.

KAPCSOLÓDÓ GYAKORLATOK A KOMPASZBÓL

2. nehézségi szint

- › Ashique történet
Esetfeldolgozás egy gyermekmunkás történetéből, a gyermekmunka különböző aspektusai és okai a felszámolás lehetőségei.
- › Eltérő bérek
Szimulációs gyakorlat, amely szembesíti a résztvevőket a munkaerőpiac valóságával, ugyanazért munkáért nem ugyanaz a bér jár, munkahelyi diszkrimináció stb.
- › Munka és család
Szerepjáték a reprodukciós jogok és a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés a munkahelyen témákban.

3. nehézségi szint

- › Dolgozni akarok!
Szerepjáték a fogyatékossgal élők munkához való joga kapcsán felmerülő kérdésekről.

- › Szakszervezeti tárgyalás
Szimulációs gyakorlat, melynek során a munkáltató, a munkavállalók és a szakszervezeti képviselők egyeztetnek a bérekről és a foglalkoztatási feltételekről.
- › Vigyázz, figyelünk!
Egy póló előállításának társadalmi, gazdasági és környezeti költségeinek a végig gondolása, majd akció tervezése és megvalósítása a kapcsolódó emberi jogi jogsértésekkel szemben.

4. nehézségi szint

- › Két város meséje
Táblás játék, amelyben a játékosok eldöntik, milyen városban szeretnének élni, és milyen társadalmi szolgáltatásokat szeretnének igénybe venni.

Emberi jogi naptár

- › május 1.
A munka ünnepe
- › június 12.
A gyermekmunka elleni világnap
- › december 10.
Emberi jogi világnap

KÉP: TAYLOR FLOWE • UNSPLASH

OKTATÁS

Az oktatáshoz való jogról az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 26. cikke rendelkezik. Ám annak ellenére, hogy a kormányzatok általában elismerik ezt a jogot, és elkötelezik magukat amellet, hogy mindenki számára biztosítják az ingyenes alapfokú oktatást, a valószínűségben az ingyenes oktatásból nem mindenki, hanem csak az emberek egy kisebb hányada részesül. Az ENSZ Közgyűlése 2015-ben fogadta el hivatalosan a Fenntartható Fejlődési Célokat, mint a Millenniumi Fejlesztési Célok „utódját”. (A Fenntartható Fejlődési Célokkal kapcsolatos általános információk pl. a www.undp.org weboldalon található, magyarul pedig többek között itt: <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030>). A 4. Fenntartható Fejlődési Cél a minőségi oktatásról szól. A cél az, hogy 2030-ra mindenki számára biztosítva legyen az inkluzív és méltányos minőségi oktatás és az egész életen át tartó tanulás lehetősége. A 4. Fenntartható Fejlődési Célon belül 7 részelt határoztak meg:

1. 2030-ra biztosítani kell, hogy minden fiú és lány ingyenes, méltányos és minőségi alap- és középfokú oktatásban részesüljön, amelynek eredményeként megfelelő és használható tudást szerez.
2. 2030-ra biztosítani kell minden fiú és lány számára a minőségi kisgyermekkori fejlesztést, gondozást és iskolaelőkészítő oktatást az alapfokú tanulmányokra való megfelelő felkészítés érdekében.
3. 2030-ra biztosítani kell minden férfi és nő számára az egyenlő esélyű hozzáférést a megfizethető és minőségi gyakorlati és szakképzéshez, valamint a felsőoktatáshoz, beleértve az egyetemet is.
4. 2030-ra jelentősen meg kell növelni azon fiatalok és felnőttek számát, akik rendelkez-

nek a munkaerő-piaci elhelyezkedéshez, a tisztességes munkához és a vállalkozáshoz szükséges megfelelő készségekkel, beleértve a gyakorlati és szakmai készségeket is.

5. 2030-ra meg kell szüntetni a nemek közötti egyenlőtlenségeket az oktatásban, és biztosítani kell az oktatás és szakképzés minden szintjéhez való egyenlő hozzáférést a sérülékeny csoportok, ezen belül a fogyatékkal élők, az őslakos emberek és a veszélyeztetett helyzetben élő gyermekek számára.
6. 2030-ra biztosítani kell, hogy minden fiatal, valamint a felnőttek – mind a nők, mind a férfiak – jelentős része tudjon írni-olvasni és számolni.
7. 2030-ra biztosítani kell, hogy minden tanuló rendelkezzen a fenntartható fejlődés előmozdításához szükséges tudással és készségekkel, és ennek érdekében részesüljön a fenntartható fejlődésről és a fenntartható életmódról, az emberi jogokról, a nemek közötti egyenlőségről, a béke és az erőszakmentesség kultúrájáról, a globális polgárságról és a kulturális sokszínűség tiszteletéről, valamint a kultúrának a fenntartható fejlődésben betöltött szerepéről szóló nevelésben.

A tanuláshoz, művelődéshez, biztonságos testi, lelki, szellemi fejlődéshez való jog speciális kiváltsága a gyermekeknek. Minden fiatalnak (legyen ő ép vagy sérült, tartozék bármely néphez vagy nemzethez, lehet tanulásban akadályozott, szegény vagy gazdag, fiú vagy lány, heteroszexuális vagy más szexuális beállítottságú) jár a személyre szabott, gyermekközpontú, humanisztikus elveken nyugvó nevelés, oktatás. Amennyiben ezt nem kapják meg intézményesített formában az iskolában, nagy segítséget jelenthetnek számukra egyéb támogató közösségek, ifjúsági terekben nyújtott szolgáltatások, felnőtt vagy kortárs

személyes segítők. Az egymás korrepetálása, a helyi szükségletekre épülő speciális tanuló-csoportok szervezése reményeket ébreszthet a tanulásban, képzésben lemaradó, iskolából kikerülő fiatalok felkarolására, megtartására, fejlesztésére.

A tudás hatalom

KAPCSOLÓDÓ GYAKORLATOK A KOMPASZBÓL

2. nehézségi szint

- › A gyermekek jogai
A gyermekek jogairól szóló Egyezmény piramisos újrendezése.
- › Oktatást mindenkinek?
Kártyapárosítás az ENSZ Fenntartható Fejlődési 4. céljáról.
- › Úton Egyenlőségföldjére
Térképrajzolás a nemek közötti egyenlőség fókuszával.
- › Változnak az idők
Vélemények és meggyőződések újragondolása, megfogalmazása kártyák segítségével

3. nehézségi szint

- › Az életem nem show-műsor!
Az internetes zaklatás, cyberbullying feldolgozása.
- › Mennyi az annyi?
A világ katonai költségvetésének újratervzése.
- › Mindenki hallassa a hangját!
Vita az oktatáshoz való jogról.

Emberi jogi naptár

- › március 21.
A költészet világnapja
- › április 23.
A könyv és a szerzői jogok világnapja
- › május 21.
A kulturális párbeszéd és sokszínűség világnapja
- › június 12.
A gyermekmunka elleni világnap
- › augusztus 12.
Nemzetközi ifjúsági nap
- › szeptember 8.
Az írni-olvasni tudás világnapja
- › november 10.
A tudomány és béke nemzetközi napja
- › november 20.
Gyermekek világnapja
- › december 10.
Emberi jogi világnap
- › december 20.
Az emberek közötti szolidaritás nemzetközi napja

Az emberi jogi foglalkozások leggyakrabban használt módszereit vesszük sorra, példákkal segítve az alkalmazásukat vagy adaptációjukat a legkülönbözőbb csoporthoz, helyzethez.

CSOPORTSZABÁLYOK KIALAKÍTÁSA

Az adott foglalkozáson a pozitív csoportnorma kialakulása érdekében segítséget jelent a csoportszabályok közös tisztázása.

Rövidebb foglalkozások esetén időtakarékos, ha a foglalkozásvezető felvezeti a fontosabb elemeket, és azt a résztvevők „közmegegyezéssel” elfogadják.

Hosszabb folyamatok esetén a csoportkohéziót is erősíti, ha kiscsoportban – pl. post-iteken – gyűjtik össze a résztvevők, hogy milyen szabályok alapján akarnak együtt dolgozni, majd közösen fogadják el azokat. A foglalkozásvezetőnek mindenképpen érdemes néhány alapvető szabállyal készülnie annak érdekében, hogy támogassa a pozitív csoportnorma kialakítását.

Ezek közé tartozhat egymás meghallgatása, jelentkezés vagy beszélő tárgy (az szólhat, akinél az adott tárgy van) bevezetése, az E/1 megszólalás preferálása, egymás minősítésének kerülése, de akár a telefonhasználat szabályozása is.

A szabályok közös kialakításában a következő kérdések segíthetnek a foglalkozás-vezetőnek:

Mire lenne szükségetek ahhoz, hogy eredményesen tudjunk együtt dolgozni?

Mik lehetnek azok a dolgok, amik elősegítik a közös munkát?

Milyen légkörben tudtok hatékonyan együttműködni? Hogyan tudjuk ezt a légkört közösen megteremteni?

A folyamatot segíti, ha a közösen elfogadott fontosabb elemeket jól látható helyre kifüggesztjük, így hivatkozási alapként szolgálnak a továbbiakban.

JÉGTÖRŐ, ENERGETIZÁLÓ FELADATOK

A jégtörő/ráhangoló feladatokat a foglalkozás vagy folyamat elején, illetve azokban a helyzetekben szoktuk alkalmazni, amikor az energiaszint csökken.

Ezek lehetnek a csoportot megmozgató feladatok, vagy akár az ismerkedést, együttműködést támogató gyakorlatok.

Néhány példa:

Az egymást jól ismerő csoportokban:

Alliteráló játék: mondj magadról egy alliteráló jelzőt pl. Állhatatos Ádám, vagy mondj magadról 2 igaz, 1 hamis állítást, és a többiek kitalálják, melyik nem igaz.

A székfoglalós játék: a kör közepén álló mond valamit, ami igaz rá, akire szintén igaz, másik székre ül, akinek nem jut szék, középen marad és folytatja.

Ha csökken az aktivitás, érdemes időt szánni az energetizálásra.

CSOPORTALAKÍTÁSI MÓDSZEREK

Jellemző, hogy az egymáshoz közel állók a csoportban is egymás mellett ülnek majd. Heterogén csoportok alakításához annyi szót alkalmazunk, ahány csoportot akarunk alakítani, ezek lehetnek egyszerűen számok (pl. 1-től 4-ig ismételve, így 4 csoportot alkotva), vagy akár gyümölcsnevek, híres emberek nevei. Az azonos szót kapók fognak csoportot alakítani.

4 fős csoportok esetén alkalmazható 4-4 db állat vagy virág képe, vagy azonos filmben sze-

replők, így az azonos típusúak megkeresik egymást, ami általában vidámságot eredményez

ÖTLETBÖRZE/BRAINSTORMING

Adott téma felvetéséhez kapcsolódva a csoporttagok bármilyen ötletet, asszociációt beidobhatnak a közösbe, ami eszükbe jut.

A foglalkozásvezető mindenképpen figyeljen arra, hogy minden elhangzó ötlet felkerüljön a táblára, akkor is, ha közvetlenül nem kapcsolódik a meghatározott témához. Az ötletbörze segíti az asszociációt, és erősíti a csoportot, hiszen mindenki ötlete egyformán fontos.

Az ötletek feldolgozása az ötletelés után történik a témának megfelelően – magyarázat, továbbgondolás formájában.

Fontos, hogy az ötletbörze során nincs rossz ötlet. A feladat segíti a visszahúzó csoporttagok aktivizálódását.

„LÉPJ ELŐRE” TÍPUSÚ FELADATOK

A „Lépj előre” típusú feladat egy viszonylag egyszerű, de komoly elmélyülésre is alkalmas dramatikus jellegű gyakorlat (nagy térre van szükség hozzá).

Kétféle lehetőség is van. A csoporttagok állhatnak egysoros vonalban egymás mellett, vagy alakíthatnak egy nagy kört. A foglalkozásvezető előre megírt szerepeket ad a résztvevőknek, amibe belehelyezkednek (fontos, hogy ne alakítsunk ki olyan szerepeket, amik emlékeztetnek valakire a csoportból). Az egysoros vonalnál a foglalkozásvezető a sorral szemben helyezkedik el, olyan távolságra, hogy a résztvevőknek legyen elég helyük előre lépegetni. Amennyiben a résztvevők körben állnak, a foglalkozás vezetője a kör közepén áll. A foglalkozás vezetője állításokat olvas fel, amelyekre a csoporttagok

a szerepükből reagálnak: ha igaz rájuk, egy kis lépést tesznek előre, ha nem igaz, a helyükön maradnak. 5-10 állítás után meg lehet nézni, ki hol tart abban a szerepben, amibe belehelyezkedett. A haladás és lemaradás érzékelteti, hogy ki milyen nehézségekkel küzdhet.

A végén megbeszélik a tagok, ki hol tart, hogy érzi magát, milyen az elől állóknak hátranézni, és fordítva. A gyakorlat plasztikusan, látványosan mutatja be, milyen nehézségeket okozhat egy-egy hátráltató tényező. A feladat végén vegyük ki a szerepükből a csoporttagokat, pl. az „Én Ádám vagyok!” mondat elmondásával, vagy egy rövid, mozgásos gyakorlattal (rázd le magadról a szerepet, fordulj kettőt, cserélj helyet stb.).

A foglalkozás vezetője mind az egysoros vonalnál, mind a körben elhelyezkedő résztvevők esetén megteheti, hogy az állítások elhangzása után a magasba emel egy tárgyat, ami a csoporttagok számára egy fontos, vágyott célt szimbolizál, és jelzésre arra kéri a résztvevőket, hogy vegyék el azt. Várhatóan a foglalkozásvezetőtől távolabb állók nem is próbálnak mozdulni, hogy „elérjék a célt”. A közepes távolságra állók mérlegelhetik, hogy érdemes-e elindulniuk. A feldolgozásban mindenképpen érdemes beszélgetni ezekről a tapasztalatokról.

Ki lehet próbálni úgy is a gyakorlatot, hogy a csoporttagok a gyakorlat elején egy zsinórt fognak, és a feldolgozás során lehet beszélni arról, hogy ki mikor engedte el a zsinórt.

ESETFELDOLGOZÁSOK

Az adott témához kapcsolódó megtörtént vagy kitalált eset feldolgozása, amely segíti az ismeretszerzést, így a megalapozottabb vélemény kialakítását. A konkrét eset feldolgozása csökkenti az általánosítást.

Célszerű kiscsoportokba osztani a résztvevőket, akik közösen dolgozzák fel az adott esetet.

Amennyiben minden csoport ugyanazzal az esettel dolgozik, a különféle álláspontokat lehet ütköztetni, ha különbözőkkel, az lehetőséget ad az eltérő következtetések levonására.

A feldolgozás történhet szabadon, vagy a csoportvezető által előre megadott szempontok alapján. Javasolt a feldolgozáshoz előre megadni a rendelkezésre álló időkeretet.

A feldolgozást követően a nagycsoportban plenáris beszélgetéssel vagy a kiscsoportok egy-egy képviselőjének prezentációjával dolgozzuk fel az eseteket.

A kiscsoportos feldolgozás előnye, hogy minden résztvevő véleménye megjelenhet. Érdekes valamelyik csoportbontási módszert alkalmazni, így kellően heterogén csoportok jöhetnek létre. Ha van rá lehetőség, érdemes 3 fős csoportokat kialakítani, mert a tapasztalatok szerint, ez támogatja a legnagyobb egyéni aktivitást. 5-6 fős csoportnál nagyobb létszámmal ne dolgozzunk!

ASSZOCIÁCIÓS JELLEGŰ FELADATOK

Az asszociációs jellegű feladatok egyrészt segíthetik a sémákból való kilépést, másrészt támogatják az aktivitást, könnyítik a bekapcsolódást a résztvevők számára.

Az asszociációt egyszerű mondatkezdéssel pl. „Az internetben az a jó...”, „Az értelmi fogyatékos...” ugyanúgy előmozdíthatjuk, mint képekkel, kártyákkal, kifejezésekkel.

Ebben a körben jól alkalmazhatók rövidfilmek, filmrészletek is. Zártabb, összeszokott közösségek esetén különösen hatékonyan elősegíti a sémákból való kilépést.

A foglalkozásvezető készíthet szókártyákat, képeslapokból vághat ki képeket, de használhatók pl. Dixit vagy egyéb készen kapható kártyák is.

VÉLEMÉNYVONAL, VÉLEMÉNYMEGOSZTÁS TÍPUSÚ FELADATOK

A különféle vélemények és adott esetben a sztereotípiák hatékonyan és plasztikusan feldolgozhatók a véleményvonal típusú feladatokkal.

A foglalkozásvezető tételmondatokat, felvetéseket, vagy akár egyszerű kijelentéseket tesz az adott témával kapcsolatban pl. „Becslések szerint a lakosság egy százalékát sem éri el a melegek aránya.”

A vezető kijelöl egy vonalat a teremben, amelynek egyik vége a teljesen egyetértek, a másik az egyáltalán nem értek egyet pont. A résztvevők ezen a vonalon helyezkednek el annak függvényében, hogyan viszonyulnak az adott mondathoz.

A vonalra rátekintve mini „közvéleménykutatás” alakul ki, amely mutatja, mennyire homogén vagy heterogén az adott csoport viszonyulása a felvetett témához.

A foglalkozásvezető lehetőséget ad a fiataloknak arra, hogy elmondják, miért álltak az adott pontra, érvelhetnek, vitatkozhatnak, adott esetben megváltoztathatják a helyüket, ha változik valamelyik elhangzott érv miatt a véleményük.

A véleményfeldolgozás másik formája lehet, ha egyszerre több mondatot helyezünk el a terem különböző pontjain, és a tagok oda állnak, amit a leginkább igaznak vagy hozzájuk közelállónak (vagy pont távolinak) tartanak. Ha elfoglalták a helyüket, teret engedünk annak, hogy elmondják, miért álltak az adott helyre.

A helyzetváltoztatás kimozdítja a résztvevőket a statikus helyzetből, ez hatással lehet a rugalmasságukra, és bátoríthatja a véleményformálást. Ha a csoport kevésbé aktív, igyekezzünk legalább a két végpontról és középről megszólaltatni néhány résztvevőt.

Lehet a terem négy sarkát is használni (igen-nem, vagy inkább igen, inkább nem stb.).

BINGÓ FELADATOK

A Bingó tábla pl. 4x4 mezőből áll. A mezők számának megfelelő számú kérdést olvas fel a foglalkozásvezető, a kialakított kiscsoportok tagjai halkán megbeszélik, mi a válaszuk, amelyet beírnak az adott mezőbe. Ha egy csapat úgy gondolja, hogy már van egy teljes sora vagy oszlopa jó válaszokkal, kiáltson „BINGÓ!” -t. A játék leáll, hogy ellenőrizni lehessen a válaszokat.

Ha a sorban vagy oszlopban lévő válaszok mindegyike helyes, 100 pontot kapnak, ha a sorban vagy oszlopban lévő válaszok közül bármelyik téves, akkor 100 pontot veszítenek. BINGÓ után a játék folytatódik, és a többi kérdést is felolvassák. Minden csoportnak válaszolnia kell a kérdésekre – azoknak is, akik már pontokat veszítettek a rossz válaszaik miatt.

A BINGÓ alkalmas bármilyen téma játékos feldolgozására. Segíti az együttműködést.

AKVÁRIUM GYAKORLATOK

A résztvevők egy része a kör közepén eljátszik egy szituációt, pl. meg kell vitatniuk egy kényes témát, meg kell győzniük egymást. A többiek körülöttek ülnek, és nem szólhatnak bele. Olyan, mintha színházban lennének, vagy TV-t néznének, passzívnak kell maradniuk. A végén

van lehetőségük megbeszélni, kinek milyen élményt jelentett a gyakorlat, nehéz volt-e nem beleszólni, a vitázóknak milyen érzés volt, hogy a többiek figyelik őket.

FORRÓ SZÉK JELLEGŰ FELADATOK

Egy résztvevő a csoporttal szemben ül a „forró székben”. A többiek tetszőleges kérdéseket tesznek fel, melyre őszintén kell válaszolni. Figyeljünk arra, hogy csakis önként vállalkozó ülhet a „forró székbe”, miután megismertettük mindenkivel a szabályokat. Feltétlenül szabjunk keretet a kérdéseknek, hogy elkerüljük a szándékos bántást, megalázást.

GYAKORLATOK FELDOLGOZÁSA

Az olyan gyakorlatok után, amelyeknek célja nem egyszerűen az ismerkedés, jégtörés, vagy az önfeledt játék, érdemes figyelni a feldolgozás különféle szintjeire, illetve a sorrendjük betartására. Sokféle feldolgozási módszer van. Itt egy hármas szintet ajánlunk. Fontos mindhárom szintre időt hagyni, egyet sem kihagyni, valamint figyelni a sorrendiségre (azaz nem ajánlatos a 2. szinttel kezdeni, vagy visszaugrani az 1. szintre, ha már túlhaladtunk rajta). Amennyiben ezekre a szintekre nem hagy elegendő időt a foglalkozásvezető, a gyakorlat inkább szórakoztató időtöltésnek minősül. A nem megfelelő feldolgozás elbizonytalaníthatja, illetve magára hagyhatja az esetlegesen felkavarodott fiatalokat. A feldolgozás ideje alatt a foglalkozásvezetőnek figyelnie kell arra, hogy a gyakorlat során a komfortzónájukból kikerült résztvevők újra biztonságban érezzék magukat.

1. Érzések szintje

A feldolgozás első szakaszában a pedagógus konkrétan a gyakorlattal kapcsolatos

érzéseikről kérdezi a résztvevőket.

„Hogy éreztétek magatokat?”

„Milyen volt a gyakorlatban részt venni?”

„Hogy tetszett a gyakorlat?”

Amennyiben szükséges, elegendő időt hagyunk arra, hogy az érzelmi állapotuk ismét „munkafázisba” kerüljön. A vezető segíti a résztvevőket az érzéseik megfogalmazásában. Törekedjünk arra, hogy lehetőleg mindenki megszólaljon, aki részt vett a gyakorlatban.

2. Értelmezés szintje

Ebben a szakaszban a konkrét érzéseken túllépve a vezető arról beszélget, miről is szólt ez a gyakorlat. Ajánlott kérdések: „Ismerős-e ez a mindennapokból?”

„Átéltetek-e már hasonlót a saját életekben?”

A foglalkozásvezető abban segíti a résztvevőket, hogy a gyakorlat megbeszélését a konkrét szintről az absztrakt, általánosabb szintre terelje.

3. Általános következtetések

A feldolgozás utolsó szakaszában az értelmzés szintjét összekötjük a mindennapi élettel, lehetőséget kínálunk a résztvevőknek a következtetések megfogalmazására, egyéni tervek készítésére, arra, hogy ők maguk mit tehetnek hasonló esetekben, vagy éppen megelőzésékképp. Különösen hasznos lehet az egyéni akcióterv készítése, amely konkrét cselekvéssé fordítja át az első két szakaszban megélteteket. Például gyárthatnak a fiatalok maguknak egy mondatot arra, amikor egy rasszista megjegyzés hangzik el egy társaságban, de senki nem meri szóvá tenni.

FILMEK, VIDEÓK FELDOLGOZÁSA

Az EJHA széles tevékenységi körének egyik szelete az emberi jogi témákkal foglalkozó videók és filmek gyűjtése. Az emberi jogi területhez köthető kisfilmek, nagyjelmek, videók, reklámok elérhetőek az EJHA honlapjáról: (https://docs.google.com/spreadsheets/d/12XnLcdh8X48yblHgwk_8KlrKXg-BOsPIg/edit#gid=1973617096). Ez egy olyan, táblázatos formában összeszedett tudástár, amely meghatározza a témát, a terjedelmet, a fellelhetési lehetőséget és az időtartamot, ezáltal nyújtva segítséget a felhasználók számára.

A vizuális anyagok használatával a passzív szemléltetést aktívvá tehetjük. A fiatalok könnyebben vonódnak be, ha a hagyományos kereteket interaktívvá tesszük.

A videók megtekintésének számtalan lehetősége közül a vezető a foglalkozásának megfelelőt választja.

Lehetőségek:

- › videó megtekintése a feldolgozandó téma előtt (vitaindítónak)
- › egy feldolgozott téma lezárásánál (időt kell hagyni a megbeszélésre)
- › videó egy bizonyos ponton megállítva (a résztvevők mit gondolnak, mi a folytatás), lehetséges befejezések végiggondolásához

Segítő kérdések a megtekintett videóhoz: ezek a kérdések nagyban függenek a megtekintett videótól, de általánosságban érdemes lehet megkérdezni a résztvevőket arról, hogy:

Milyen érzéseid voltak, miközben nézted a videót?

Milyen gondolataid támadtak a videó nézése közben?

Mi az, amivel egyetértesz a videóból?

Mi az, amivel vitatkoznál?

Mit tennél hasonló helyzetben?

Milyen további kérdéseid vannak a videó kapcsán?

KÉPGYŰJTEMÉNY

A képek sokoldalúan használható kellékek, hasznos lehet, ha van saját kollekciónk. Számtalan forrásból gyűjtögethetünk, például napilapokból, magazinokból, utazási irodák brossúráiból, de válogathatunk plakátok, poszterek,

képeslapok és üdvözlőkártyák közül is. Kereztezzük be a képeket, ragasszuk őket kartonra, esetleg vonjuk be (könyvek befedésére használatos) átlátszó fóliával, így tartósak és könnyen kezelhetőek lesznek, kényelmes velük dolgozni. A gyűjteményünk egységesebbé tehető, ha minden képet azonos méretű kartonlapra ragasztunk. Az A4-es méret az ideális, de annak a felével is kiegyezhetünk, A5-ös méretben képeink még épp elég nagyok. Természetesen fontos annak is utánajárni, hogy védi-e szerzői jog a felhasználni kívánt képeket és fotókat.

KÉP: KAROLINA GRABOWSKA • PEXELS

MITŐL LESZ EMBERI JOGI EGY FOGLALKOZÁS – SZEMPONTRENDSZER

- › A kompetencia „szentháromságának” szellemében tartalmazzon tudásanyagot, készségfejlesztésre és attitűdformálásra alkalmas részeket.
- › Ismertesse meg a résztvevőkkel az emberi jogok eszméjét, segítsen a résztvevőknek összekapcsolni az emberi jogi dokumentumokban megfogalmazott értékeket a hétköznapi életben zajló eseményekkel.
- › Segítse a nézőpontváltást, alakítson ki olyan viselkedést/attitűdöt, tudást, amely az emberi jogok tiszteletben tartását segíti/biztosítja/támogatja.
- › Tudatosítsa az egyén és a közösség szerepét az emberi jogok eszméjének megvalósításában, hangsúlyozza az egyéni és közösségi felelősségvállalást.
- › Késztesse cselekvésre, erősítse a viselkedési bátorságot pl.: Részvétel a demokratikus döntéshozatalban, kiállítás a másik mellett.
- › Törekedjen az esélyegyenlőség elérésére, a diszkrimináció megszüntetésére.
- › Építsen résztvevők tapasztalatára, saját élményre.
- › Életszerű példákkal válaszoljon a résztvevő igényeire.
- › Figyeljen a terem berendezésére - körben.
- › Előbb csináljuk, aztán magyarázzuk - elmélet- gyakorlat aránya fontos.
- › Törekedjen az akadálymentességre (nyelv, írás-olvasás, közlekedés stb.)
- › A nyelvhasználat legyen érthető, emberi jogi szempontból érzékeny, reagáljon a kirekesztő megjegyzésekre.
- › Figyeljen oda az esetleges viták demokratikus és tiszteletteljes rendezésére (nincs személyeskedés, nincs minősítés – jó modorral).
- › Legyen mindig zárókör – ki, hogy érezte magát, mit visz magával.

A Kompaszkézikönyv 1.2 és 1.3 fejezetében részletesen lehet olvasni az emberi jogi nevelés pedagógia vonatkozásairól, az alkalmazható módszerekről. A gyakorlatoknál kapunk útmutatót, hogy mely gyakorlatokkal lehet bevezetni vagy épp folytatni az adott téma feldolgozását. Azonban úgy éreztük, hogy a kevesebb képzői, csoportvezetői gyakorlattal rendelkezők számára szükséges egy összefoglaló arról, hogy hogyan kell megtervezni egy foglalkozást.

TERVEZÉS

Minden képzés, foglalkozás, foglalkozásosorozat tervezésekor a következő szempontokat mérlegeld:

- › Mi a célod
 - › a program háttere, miért van rá szükség,
 - › egy adott probléma, szituáció megoldása,
 - › egy emberi jogi téma fókuszba helyezése,
 - › általános emberi jogok iránti érzékenyítés,
 - › távlati célok, konkrét kimenet
- › Kik lesznek a résztvevők
 - › létszám
 - › korosztály
 - › szociokulturális háttér
 - › kompetenciák (milyen ismeretekkel, készségekkel, attitűdökkel rendelkeznek)
 - › összeszokott csoportról van-e szó
 - › vettek-e már részt csoportmunkában
 - › amennyiben több alkalom lesz, állandó lesz-e a résztvevők köre
 - › milyenek a csoporton belüli szerepek
- › A program tartalma az elsajátítandó ismereteket, fejlesztendő készségeket, képességeket, attitűdöket figyelembe véve
 - › a program szerkezete, moduljai, részletes tematikája
 - › legyen íve a foglalkozásnak
 - › változatos módszerek
 - › egyéni, csoportos tanulási és fejlesztési folyamat
 - › az értékelés módja, szempontjai
- › Szükséges anyagok eszközök
- › Szervezési, logisztikai ütemterv, infrastrukturális, technikai igények
- › Milyen veszélyek lehetnek?
 - › ellenállás a témával kapcsolatban
 - › ellenállás a módszerekkel kapcsolatban
 - › rivalizálás a csoporton belül
 - › konfliktusok felerősödése
 - › hangadók elviszik a csoportot
 - › felerősödő sztereotípiák
 - › mély érintettség, megérintődés
 - › feldolgozás nehézségei
 - › fizikai veszélyek
- › hogyan kell adaptálnod, azaz módosítanod, átalakítanod a meglévő gyakorlatokat a fentiek függvényében. Példaként nézd meg a „Tégy egy lépést előre” gyakorlatot a Kompaszkézikönyv 322. oldalán és adaptálva fiatalabbak számára Kiskompasz 200. oldalán.
- › milyen időtartam felel meg a célok eléréséhez, mennyi idő áll rendelkezésedre
- › infrastruktúra
 - › a foglalkozáshoz a gyakorlatok kiválasztását a helyszín adottságai is befolyásolják (mekkora a mérete, pl. föl tud-e egymás mellé

állni az összes résztvevő, le tudnak-e ülni egy nagy körben, lehet-e több kiscsoportot elkülöníteni stb.)

- › háttéranyagok
 - » olvass el minél több háttéranyagot
 - » nem kell idegen kifejezésekkel nyomasztanod a fiatalokat, de legyél felkészült arra, hogy a témához kapcsolódó fogalmakat tisztázd velük
 - » legyenek a tarsolyodban zenék, képek, amiket elővehetsz akkor is, ha űr keletkezne az időbeosztásban
 - » készülj több bemelegítő, frissítő gyakorlattal, amit bármikor bevethetsz, ha szükségét érzed

A TEAM

Szerencsés, ha emberi jogi foglalkozást tervezel, akkor a csoportvezetést párban végezzétek. Ez úgy tűnik, hogy plusz idővel, többletmunkával jár az egyeztetések miatt, ugyanakkor a hozadéka miatt mindenképp megéri!

- › Aki a gyakorlatot vezeti, kevésbé tud odafigyelni a csoporton belüli reakciókra, nonverbális jelekre.
- › Biztonságot jelent, különösen kevésbé gyakorlott csoportvezetőknél, mert ha leblokkolnál, akkor van, aki tovább görgesse a folyamatot.
- › Megoszlik a felelősség.
- › Ti is sokat tudtok egymástól tanulni.

A FOGLALKOZÁS

- › Nyitás
A gyülekezés idejére tegyél be zenét, ez

is erősíti a közösségi érzést, dinamizál, jó hangulatot teremt. Kiírhatsz, rajzolhatsz egy nagy papírra köszöntést, üdvözlést.

A célok, módszerek ismertetése.

Bemelegítő, ha kell, ismerkedő gyakorlatok. A csoport pillanatnyi állapotától függően válassz. Nyilván te tudod már, hogy hogyan szoktak megérkezni a fiatalok. Épp egy kimerítő iskolai nap után vagy az edzésről, zeneóráról. Épp dögunalom az élet vagy épp túl vannak pörögve vagy teljesen kimerültek, arra lesz-e szükség, hogy egy kicsit összerázd őket, erősítsd az együttműködést, tompítsd a csoporton belüli klikkesedést.

- › Keretek, szabályok
 - » időkeretek meghatározása (kezdés, befejezés, ha több nap, akkor az intenzitás, szünetek, hiányzás kezelése)
 - » csoportszabályok felállítása – közös gyűjtés, de nyugodtan tedd bele azt is, amit te csoportvezetőként fontosnak tartasz: egymás meghallgatása, a különböző vélemények tiszteletben tartása, együttműködés, aktív részvétel, passzolás joga, mobilhasználat, evés-ivás stb., írd fel nagy papírra és tedd ki a falra, hogy mindig szem előtt legyen.
- › Témára hangoló gyakorlatok
A bemelegítő gyakorlatokon túl itt már olyan rövid gyakorlatokat válassz, amelyek közelítenek a témához, ugyanakkor ezeket a rövid gyakorlatokat nem követi feldolgozás.
- › Gyakorlatok feldolgozással
Fontos, hogy a céloknak megfelelő gyakorlatokat válassz. Tudd, hogy mi a foglalkozásod íve, honnan hová szeretnél eljutni és ezek alapján állítsd össze a gyakorlatok sorát. Nem tudhatod pontosan, hogy melyik gyakorlat mennyi időt vesz igénybe, mivel

ez nagyban függ attól is, hogy a fiatalokat melyik érinti meg, melyikről szeretnének részletesebben beszélni, van-e saját élményük, amit megosztanának. Ugyanakkor az időkeretek betartásért te vagy felelős. Légy rugalmas, ha érdekes, de ne engedj a parttalanságnak.

Minden csoportban különböző tanulási stílusú résztvevők vannak, így ezért is kell változatos módszereket használnod.

› Frissítők

Legyen több a tarsolyodban, amit bármikor bevethetsz attól függően, hogy az épp széteső csoportot akarod összerázni, vagy energizálni szeretnéd őket.

› Zárás, értékelés

Néhány módszer:

Sorold fel a foglalkozás elemeit, a foglalkozás körülményeit, stb. és a résztvevők gugolástól a karjuk éjig emeléséig mutathat-

ják meg tetszési indexüket.

Darts: írd fel egy kör cikkelyeire a foglalkozás elemeit és a résztvevők jelöljék be egy-egy jellel, pöttyel, hogy nekik az mennyire tetszett.

Közös rajz – egy nagy lapon.

Pip Wilson fás emberkés rajzán jelöljék be, hogy hogy érzik magukat a képzés végén.

Folyó, felrajzolunk egy folyót szigettel, zátonnyal, örvénnyel, stranddal és jelöljék be, hogy vannak most.

Zárókör

Többféle kérdést fel lehet tenni pl.:

- » Mi volt számodra a legfontosabb gondolat, amit elviszel magaddal?
- » Mi változott benned?
- » Van-e valami, amit a jövőben másképp csinálsz majd?

Fontos, hogy a zárókörben ne engedd meg, hogy a megnyilvánulásokat a többiek véleményezzék, reagáljanak rá.

KÉP: HELENA LOPES • PEXELS

MINTAFOGLALKOZÁS A DISZKRIMINÁCIÓRÓL

A közösségi térben érzékelhetően felerősödött a diszkrimináció egyes csoportokkal kapcsolatban. Ezeknek a megnyilvánulása igen sokrétű: előítéletesség, rasszizmus, verbális erőszak, kirekesztés, klikkesedés stb. Az egész napos foglalkozás célja, hogy saját élményen keresztül megtapasztalják a résztvevők ezek

hatásait és a foglalkozás eredményeképpen csökkenjen a diszkrimináció. A foglalkozás időtartama 1 nap, de ha nem áll rendelkezésre egyben ennyi idő, akkor bontsd két vagy akár három részre a tematikát. Ne feledd azonban, hogy ez esetben minden alkalommal szükség van bemelegítő gyakorlatokra és értékelésre.

1. Cím	1. MODUL – NYITÁS
2. Célok	A különböző napi helyzetekből érkező fiatalok összehangolása. A program céljának, tartalmi és módszertani hátterének ismertetése. Szabályok felállítása.
3. Kompetenciák	egymásra figyelés, kommunikáció
4. Módszertan és módszerek	plenáris ismertetés képjáték páros beszélgetés ötletbörze
5. Program	8.45-9.00 Gyülekezés (zene) 9.00-9.10 Köszöntés 9.10-9.30 Hogy vagy most? (képválasztás) 9.30-10.00 Körhinta 10.00-10.15 A foglalkozás céljainak ismertetése, a csoport szerződése
6. Háttérdocumentumok, ajánlott olvasmányok	

1. Cím	2. MODUL – IDENTITÁS
2. Célok	A modul célja, hogy a fiatalok átgondolják, hogy milyen identitás-rétegek vannak, hogy akik hasonlóknak tűnnek, azoknál is lehetnek eltérések és akik nagyon különbözőnek tűnnek, azoknál is lehetnek hasonlóságok.
3. Kompetenciák	bizalom, nyitottság erősítése a csoporttársak felé, társismeret mélyítése, mások elfogadása, önismeret
4. Módszertan és módszerek	mozgásos, érintéses gyakorlat egyéni munka plenáris beszélgetés
5. Program	10.30-10.45 Domino 10.45-11.15 Ki vagyok te? 11.15-11.45 Identitáshagymák 11.45-12.00 Szünet
6. Háttérdocumentumok, javasolt olvasmányok	Képzők könyve 75. oldal Kompassz 226. oldal Similar Kézikönyv 3. oldal Képzők könyve 32. oldal

1. Cím	3. MODUL – TÁRSADALMI EGYENLŐTLENSÉGEK
2. Célok	A társadalmi egyenlőtlenségek átélése, a különböző csoportokkal való szolidaritás erősítése
3. Kompetenciák	társadalmi szolidaritás, empátia tolerancia empátia
4. Módszertan és módszerek	szerepjáték plenáris feldolgozás
5. Program	12.00-13.00 Tégy egy lépést előre 13.00-13.45 Szünet
6. Háttérdokumentumok, javasolt olvasmányok	Kompasz 322. oldal

1. Cím	4. MODUL – TÖBBSÉG-KISEBBSÉG
2. Célok	Megtapasztalni, hogy milyen egy kisebbségi vagy többségi csoporthoz tartozni.
3. Kompetenciák	szolidaritás, empátia
4. Módszertan és módszerek	szerepjáték
5. Program	13.45-14.30 Törj be a körbe 14.30-16.30 Válasz a rasszizmusra 16.30-16.45 Szünet
6. Háttérdokumentumok, javasolt olvasmányok	Képzők könyve 88. oldal Kompasz 335. oldal

1. Cím	5. MODUL – CSELEKVÉS
2. Célok	A diszkrimináció megnyilvánulásának felismerése a fiatalok valós helyzeteiben és annak ösztönzése, hogy tegyenek ellene.
3. Kompetenciák	aktivitás, szolidaritás, empátia, helyzetfelismerés, problémamegoldás
4. Módszertan és módszerek	szerepjáték
5. Program	16.45-17.00 Pontozó 17.00-18.00 Csak nézel vagy csinálsz is valamit
6. Háttérdocumentumok, javasolt olvasmányok	Kompasz 371. oldal Kiskompasz 85. oldal

1. Cím	6. MODUL – ZÁRÁS
2. Célok	A foglalkozás rövid értékelése és annak megismerése, hogy a résztvevőknek mi volt fontos, milyen változás következett be.
3. Kompetenciák	kritikai gondolkodás, visszajelzés
4. Módszertan és módszerek (javasolt és használt)	mozgásos gyakorlat plenáris kör
5. Program	18.00-18.15 Fent és lent 18.15-18.30 Zárókör
6. Háttérdocumentumok, javasolt olvasmányok	Kompasz 374. oldal

KÖZÖSSÉGI TEREK EMBERI JOGI ARCULATA, ATMOSZFÉRÁJA

Minden, ami körülvesz minket, hatással van ránk. Értékrendünket formálja, biztonságérzetet ad, erkölcsi, esztétikai üzeneteket hordoz. Nem csak a személyek, társadalom, hanem a külső és belső, természetes vagy épített tereink is.

Így a szoba, lakás, ház, utca, városnegyed, város, iskola, vagy szabadidős tereink, ahol felnövünk, tanulunk, szórakozunk, dolgozunk, létezőnk.

Néhány ötlet a belső terek “emberi jogosítására”

› Házi rend

Speciális (rajzok, képek, rövid, nem tiltó, hanem pozitív cselekvésre felhívó monda-

tokkal) házirend készítése, majd kifüggesztése

Új házirend! – kinek hol a helye? ki mit csinálhat? ki kiért, miért felelős?

Akcióterv- problémafa alapján, SWOT 394.o-Kompasz

<http://sokszinusegoktatas.hu/sites/default/files/uploads/sh-tanari-kezikonyv-online.pdf> 25.o.

- › Emberi jogi naptár készítése majd kihelyezése a jeles napokkal
- › Emberi jogi faliújság, sarok, polc - aktuális kiadványokkal, szórólapokkal, hírekkel
- › Szimbólumok elhelyezése (békejel, szivárvány, NO HATE, jing és jang stb.)

ÖTLETGYŰJTEMÉNY AZ EMBERI JOGI CSELEKVÉSHEZ

„Gondolkodj globálisan, cselekedj lokálisan!”⁵

Az ifjúsági munka egyik célja, hogy a fiatalokat minél inkább arra ösztönözze, hogy bevonódjanak a társadalmi folyamatokba, társadalmi részvételre, aktivizmusra sarkallja őket.

Az emberi jogi nevelés célja is hasonló. Közös cselekvésre van szükség ahhoz, hogy egyéni és társadalmi szinten változást lehessen elérni az emberi jogok védelme, az ember jogokért való kiállás érdekében.

Az alábbiakban olyan ötleteket olvashattok, melyeket az ifjúsági közösségekben, iskolában, a mikroközösségekben, lakóközösségekben vagy akár települési szinten is meg lehet valósítani. Fontos cél lehet, hogy ha a fiatalok valamilyen projektet csinálnak, akkor azt másokat bevonva tegyék, az eredményeket pedig mutassák be nagyobb nyilvánosság előtt.

Mindenekelőtt válasszátok ki a témát, a megoldandó problémát, amire szeretnétek felhívni a figyelmet. Ezt követően gyűjtsetek információt, elemezzetek adatokat, tájékozódjatok, majd beszéljétek meg, hogy mit akartok tenni az adott ügyért. A projekt meghatározott cél elérésére irányuló határidő-, költség-, erőforrás- és minőségkorlátokkal rendelkező, megtervezett és végrehajtott tevékenységsorozat. Tulajdonképpen a legegyszerűbb tevékenységre is lehet projektszemlélettel tekinteni. A tervezés során adjatok választ a következőkre:

› **KI-KINEK-KIVEL?**

- › a projektpartnerek és a célcsoport meghatározása
- › a projektben betöltött szerepük és kapcsolatuk

› vélekedésük a projektről

› az ezekből a kapcsolatokból és véleményekből következő erősségek és gyengeségek

› **MIT**

› a főbb projekttevékenységek – spontán, szervezett és intézményi, társadalmi, gazdasági, kulturális, politikai és nevelési dilemmák

› **MIÉRT**

- › a projekt által kielégített igények és vágyak
- › a résztvevők motivációja és érdekeltségei
- › a projekt főbb célkitűzései
- › támogatási lehetőségek
- › a résztvevők és a szervezet célkitűzései közötti viszony

› **HOL**

› a projekt társadalmi kontextusa és a résztvevők helyzete

› **MIKOR**

- › mely időszakra összpontosít (múlt, jelen, jövő)
- › rövid-, közép- vagy hosszútávú
- › a résztvevők szakmai háttérének a projektre gyakorolt hatása

› **HOGYAN**

- › hogyan hajtjátok végre, a szervezési folyamatok és a részvétel menete
- › az alkalmazott technikák és eszközök
- › a résztvevők tapasztalatai, az elméletek, egyéb projektek stb. hozzájárulása⁶

5 [Egyes források szerint David Brower hegymászó](#), környezetvédő aktivista az 1969-ben [A Föld Barátai](#) környezetvédő szervezet alapításakor mondta ezt a szlogent először.

6 [T-kit 3. - Projektmenedzsment](#) Laswell projektmódszer

CSALÁD, BARÁTOK

- › Kezdeményeztetek beszélgetéseket emberi jogi témákról!
- › Vitassatok meg aktuális újságcikkeket emberi jogi szemüvegen keresztül!
- › Gondoljátok végig a környezetetekben zajló eseményeket, reflektáljatok rá, tegyétek nyilvánossá különböző fórumokon!
- › Az idősebbekkel a történelmi emlékezet kapcsán beszélgetsetek, csináljatok interjút a múlttól, hasonlítsátok össze a jelenel, mikor mely emberi jogok érvényesültek vagy sérültek inkább!

ALKOTÁSOK

- › Készítsetek rövid színdarabot, pantomim-előadást, performance-t, flashmob-ot! Mutassátok be szélesebb körben is! Filmre is vehetitek az előadásokat és megoszthatjátok online.
- › Emberi jogi témában csináljatok plakátot, fényképeket és egyéb képzőművészeti alkotásokat és rendeztetek belőle kiállítást!

SZERVEZETEK, INTÉZMÉNYEK

- › Nézzetek utána, hogy milyen szervezetek foglalkoznak az adott emberi jogi témával, érintett csoportokkal!
- › Számos civil szervezet van, amellyel érdeemes lehet felvenni a kapcsolatot.
- › Kérdezzétek meg, hogyan tudjátok segíteni a munkájukat, milyen önkéntes munkát tudtok végezni!
- › Meghívhattok valakit az ott dolgozók közül és/vagy az érintett csoportból, hogy beszélgessenek az ifjúsági közösségetek tagjaival.

- › Közös akciókat, kampányokat is szervezhettek velük, pl. december 10-én az Emberi jogok világnapjának megünneplése.
- › Gyűjtsetek információt, cseréljete tapasztalatot!
- › Az iskolában
 - › kezdeményeztetek emberi jogi témákkal foglalkozó klubot!
 - › rendeztetek vitafórumot!
 - › írjatok az iskolaújságba cikket!
 - › vonjátok be a DÖK-öt!
 - › vizsgáljátok meg az iskolátok működését emberi jogi szempontból, házirend, képviselő, iskolaszék stb.! Rendeztetek tolerancia napot! Javasoljátok a projekthét témájának az emberi jogok feldolgozását!
 - › készítsetek faliújságot!
 - › használjátok az Emberi Jogi Naptárat⁷, hogy megemlékeztek a jeles napokról!

KÖZÉLET

- › Hívjatok meg az önkormányzattól vendégeket, helyi képviselőket és beszélgetsetek velük! Mondjátok el javaslataitokat!
- › Vegyetek részt a testületi ülésen, közmeghallgatáson!
- › Szervezzetek lakossági fórumot!
- › Ha van, akkor képviseljétek magatokat a civil kerekasztalon!
- › Írjatok beadványokat, leveleket politikusoknak, lobbiztatok!
- › Vegyetek részt az önkormányzati és parlamenti választásokon!

7 Kompas 360. oldal

- › Vegyetek részt emberi jogokkal foglalkozó közösségi programokban!
- › Menjetek el tüntetésekre!
- › Szervezzetek kampányokat, figyelemfelhívó projekteket!
- › Szervezzetek adománygyűjtő rendezvényeket helyi vagy mindenkit foglalkoztató jótékonyági célokra!

MÉDIA

- › Munkátokhoz szerezzétek meg a helyi nyilvánosság támogatását! A helyi rádióban, újságban vagy televízióban, ha van rá lehetőség, készíttetek cikket, riportot, vitaműsort, beszélgetést, kisfilmet.
- › Használjátok a szervezetetek honlapját és a közösségi oldalakat, mint az Instagram, a Facebook, a Twitter, írjatok blogot.

KÉP: ALANA SOUSA • PEXELS

Az EJHA tagjai az emberi jogok érvényesülé-
séért tenni akaró, az oktatás/nevelés területén
aktív magánszemélyek szervezete/hálózata.
A hálózat azért jött létre, hogy segítse az
együttműködést és az információáramlást
a magyarországi emberi jogi, demokratikus
állampolgári, illetve globális neveléssel foglal-
kozó szakemberek és szervezetek között.

A hálózat 2016 decemberében egy Facebook
csoport létrehozásával indult, azóta tagjai
rendszeresen találkoznak, munkacsoportok-
ban tevékenykednek, az emberi jogi nevelők
számára nyitott programokat szerveznek.

Az EJHA céljai:

- › az emberi jogi területen aktív szervezetek és
személyek közötti kapcsolatok erősítése;
- › a hálózatban résztvevő egyének és támogató
szervezetek kapacitásának optimalizálása;
- › az aktív állampolgári részvétel támogatása
és ezáltal a demokrácia fejlesztése;
- › egy élhető ország, szolidáris társadalom
megteremtése.

Web: <http://ejha-halozat.hu/>

FB: <https://www.facebook.com/ejhahalozat>

Az alábbi szöveget a képzők számára legfontosabb fogalmak, kifejezések, egyezmények értelmezését segíti egy-egy rövid definícióval, magyarázattal.

EMBERI JOGI DOKUMENTUMOK, SZERVEZETEK

Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (EJENY): Az ENSZ Közgyűlése által 1948. december 10-én elfogadott alapvető fontosságú dokumentum, amely lefekteti az emberi jogi követelményeket és normákat. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát minden tagállam jóváhagyta. A nyilatkozat ugyan jogi értelemben nem bír kötelező erővel, de rendelkezéseinek széles körű elfogadása miatt a nemzetközi szokásjog részévé vált.

Emberi Jogi Bizottság: az ENSZ 18 szakértőből álló szerve, amely évente háromszor ülészik. Ilyenkor áttekintik a 193 tagállam által ötévente benyújtandó, a Polgári és politikai jogok nemzetközi egyezségokmányában előírt kötelezettségeknek való megfelelésről szóló jelentéseket.

Emberi Jogok Európai Bírósága: az Emberi Jogok Európai Egyezménye által létrehozott, nemzetközi bíróság, székhelye Strasbourgban van. Feladata, hogy más jogorvoslati lehetőség híján jogi védelmet nyújtson azoknak a magánszemélyeknek, akik úgy vélik, hogy emberi jogukat az Egyezményt aláíró valamely ország megsértette.

Európai Szociális Karta (elfogadva 1962-ben; módosítva 1996-ban): Szociális és gazdasági emberi jogokat garantáló regionális szerződés, amely az elsősorban polgári és politikai jogokat tartalmazó Emberi Jogok Európai Egyezményét egészíti ki.

Európa Tanács: 1949-ben jött létre, célja az emberi jogok, a demokrácia és a jogállamiság védelme és előmozdítása. Jelenleg 47 tagállama van, amelyek gyakorlatilag a teljes európai kontinenst lefedik. A központja Franciaországban, Strasbourgban van.

Emberi Jogi Tanács: az ENSZ keretében működő kormányközi szerv, melyben 47 állam képviselője foglal helyet. Célja az emberi jogok további előmozdítása és védelmének erősítése szerte a világon. A Tanácsot az ENSZ Közgyűlése hozta létre 2006 márciusában, hogy átvegye az Emberi Jogok Bizottsága hatáskörét; fő feladata az emberi jogi jogsértésekkel szembeni fellépés, valamint kapcsolódó ajánlások kidolgozása.

Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ): nemzetközi kormányközi szervezet, mely 1945-ben, a II. világháború után jött létre a világ békéjének és biztonságának fenntartása, a népek közötti baráti kapcsolatok elősegítése, továbbá a társadalmi fejlődés, az életszínvonal javítása és az emberi jogok védelme céljából.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmánya: az ENSZ 1945. június 25-én egyhangúlag elfogadott alapító szerződése. Meghatározza a tagállamok jogait és kötelességeit, továbbá az ENSZ szerveit és működésük rendjét.

Az Európai Unió Alapjogi Chartája: az Európai Unió polgárainak politikai, gazdasági és szociális jogait rögzítő szerződés. Kötelező erejű az EU tagállamaira nézve az EU jogszabályainak alkalmazásakor.

Genfi egyezmények: a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságának égisze alatt 1949-ben Genfben elfogadott négy nemzetközi szerződés, melyek rögzítik a fegyveres konfliktusok esetén alkalmazandó szabályokat, különösen

a tengeri és légi haderők beteg vagy sérült tagjaival és a hadifoglyokkal való bánásmódot, továbbá a polgári lakosság háború idején való védelmét illetően.

UNICEF (az ENSZ Gyermekalapja): a gyermekek jogainak védelmében tevékenykedik, közreműködik a gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítésében, valamint a képességeik kiteljesítéséhez szükséges lehetőségek megteremtésében. Az UNICEF tevékenységét a Gyermek jogairól szóló egyezmény rendelkezései vezérlik, célja, hogy az egyezményben foglaltak maradandó etikai normává és nemzetközi követelményekké váljanak az élet minden területén.

FOGALMAK

Antiszemitizmus: a zsidó származású vagy vallású emberekkel szembeni félelem, gyűlölet, harag, gyanakvás, előítélet vagy hátrányos megkülönböztetés. Az antiszemitizmus egyik modernkori formája a holokauszttagadás.

Apartheid: olyan embertelen cselekményeket jelent – pl. szándékos emberölés, nemi erőszak, kínzás, rabszolgaságba taszítás és egyéb emberiség elleni bűnök –, amelyeket a módszeres elnyomás és valamely faji csoport más faji csoport vagy csoportok fölötti uralmának intézményesített rendszerében követnek el, a rendszer fenntartásának szándékával.

Bullying: Szisztematikus, hosszabb időn át elkövetett, szándékos és tudatos bántalmazó cselekvéssor, melyben a viszonyok kiegyenlítetlenek, a szerepek pedig nem cserélődnek fel.

Előítélet: nem tapasztalatokra alapozott, hanem elfogultságból eredő ítélet, feltételezés, amihez pozitív vagy negatív attitűd is kapcsolódik. Az előítélet egy előzetes feltételezés, valamilyen hozzáállással megnyilvánulva, amely általában alaptalan és helytelen következtetéshez vezet.

Emberi jogok: olyan jogok, amelyek egyetemlegesen megilletnek minden emberi lényt. Az emberi jogok oszthatatlanok, elidegeníthetetlenek és egyetemlegesek, megkövetelik minden egyes ember egyenlőségének és méltóságának a tiszteletét

Emberi jogi cselekvés: minden olyan egyéni vagy csoportos cselekvés, amely az emberi jogok védelméért (béke, szolidaritás, egyenlő bánásmód, esélyegyenlőség stb.), érvényesüléséért vagy előmozdításáért történik. Lehet ez egy nagyon egyszerű, spontán kiállás pl. egy bántalmazott személy mellett, komplexebb módja azonban a tudatosan átgondolt, megtervezett, majd végrehajtott cselekvéssor. Elnyomó, autokratikus rendszerekben gyakran kockázatos lehet, szükséges hozzá a civil kurázi, bátorság.

Biológiai nem: a férfiak és nők közötti biológiai különbségek, amelyek egyetemlegesek és nem változnak. Ezzel szemben a társadalmi nem az adott közösség tagjaként a szocializáció során megtanult vagy elsajátított társadalmi szerepekre, jellemzőkre, viselkedésmódokra utal.

Gender - társadalmi nem: A nőktől és a férfiktól elvárt szerepekre, attitűdökre, értékekre és kapcsolatokra vonatkozóan a társadalom által kialakított szemlélet. Míg a biológiai nemet az élettani adottságok – a férfiak és nők közötti biológiai különbségek – határozzák meg, a társadalmi nemre vonatkozó képzeteket a társadalom alakítja, amelyek majdnem minden esetben a nők alárendeltségét eredményezik.

Hatalommal felruházás, megerősítés (empowerment): egyének és közösségek szellemi, politikai, szociális és gazdasági erejének növelése. Célja, hogy a marginalizált helyzetbe került egyének és csoportok képessé váljanak

arra, hogy érvényesítsék jogukat, és így a társadalom életében teljeskörűen részt tudjanak venni. Ezt pl. megfelelő jogszabályokkal, megerősítő intézkedésekkel vagy képzéssel lehet megvalósítani.

(Hátrányos) megkülönböztetés, diszkrimináció: minden olyan különbségtétel, kizárás, megszorítás vagy előnyben részesítés, amelynek alapja a faji hovatartozás, a kultúra, az etnikai származás, nemzetiség, szexuális orientáció, vallás, testi fogyatékoság vagy más, a szóban forgó ügy szempontjából irreleváns jellemző.

Háborús bűnök: országon belüli vagy nemzetközi konfliktusok során elkövetett olyan bűncselekmények, melyek a humanitárius jog vagy a fegyveres konfliktusokra vonatkozó más jogszabályok súlyos megsértését jelentik. A 1899-ben és 1907-ben elfogadott Hágai Egyezmények, valamint az 1949-es Genfi Egyezmények az első formális nemzetközi jogszabályok, amelyek a hadijogra, a háborús bűnökre vonatkoznak, valamint a háború áldozataival való emberséges bánásmódot előírják.

Homofóbia: félelem, idegenkedés a homoszexualitástól, illetve a homoszexuálisoktól. Tágabb értelemben a homoszexuálisokkal szembeni ellenérzések, hátrányos megkülönböztetés általános megnevezése.

LMBTQ: a leszbikus, meleg, biszexuális, transznemű és queer embereket magában foglaló rövidítés.

Menekült: harmadik ország olyan polgára, aki faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, politikai meggyőződése vagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatti üldöztetéstől való megalapozott félelem okán az állampolgársága szerinti országon kívül tartózkodik, és nem tudja, vagy az üldöz-

tetéstől való félelmében nem kívánja annak az országnak a védelmét igénybe venni. A kifejezést általános értelemben is használják, beleértve minden menekülésben lévő embert, pl. a menedékkérőket is.

Migráns: Az Európai Migrációs Bizottság tevékenysége keretében széles értelemben használt fogalom, magában foglalja – kontextustól függően – a kivándorlókat, a hazájukba visszatérőket, a bevándorlókat, a menekülteket, a belső menekülteket, valamint a bevándorló háttérű személyeket, illetve a bevándorlás útján kialakult etnikai kisebbségi csoportok tagjait.

Rasszizmus: Az a meggyőződés, hogy az emberek egyéni jellemzőit befolyásolja, hogy milyen etnikai csoportból vagy népcsoportból származnak, és hogy más csoportok tagjai a saját csoportunk tagjaihoz képest rosszabbak. Mindez igazságtalan bánásmódot eredményez más csoport(ok) tagjaival szemben.

Szexizmus: A szexizmus annak a véleménynek a kifejeződése, miszerint az egyik nem értékesebb, felsőbb rendű, mint a másik, ugyanakkor – a fogalom feminista eredetének megfelelően – a gyakorlatban legtöbbször a férfiuralom igazolásaként a nőket sújtó előítéletekre, azok hátrányos megkülönböztetésére szokták vonatkoztatni.

Sztereotípiá: Emberekről és eszmékről alkotott leegyszerűsített, általánosító és sokszor nem tudatos vélekedés, amely előítélethez és megkülönböztetéshez vezethet. Olyan általánosítás, amely a csoport egy részére jellemző tulajdonságokat az egész csoportra kivetíti.

Tolerancia: Hajlandóság a sajátunkétól eltérő viselkedés vagy meggyőződés elfogadására, akkor is, ha azzal nem értünk egyet, illetve azt nem helyeseljük. Lásd: A tolerancia alapelveiről szóló nyilatkozat (UNESCO 1995).

Xenofóbia (idegengyűlölet): Idegenektől, más országból jött emberektől vagy idegen dolgoktól való (irracionális) félelem. A xenofóbia idegenekkel szembeni diszkriminációhoz, rasszizmushoz, erőszakhoz és fegyveres konfliktushoz is vezethet

KÉPZÉSI KISOKOS

Értékelés: irányított beszélgetés a csoportsegítő és a résztvevők között, melynek segítségével a résztvevők átgondolják, elemzik és kiértékelik a tapasztaláson és részvételen alapuló gyakorlat során tanultakat. A folyamat során a résztvevők reflektálnak arra, hogy a tanultak hogyan kapcsolódnak a már meglévő tudásukhoz, és hogyan tudják hasznosítani a tanultakat a jövőben.

Feldolgozás: A csoportsegítő és a résztvevők részvételével zajló irányított beszélgetés, melynek során közösen áttekintik a tapasztaláson és részvételen alapuló gyakorlatot, megbeszélik, mi történt és hogyan érezték magukat a résztvevők. Célja, hogy a résztvevők biztonságos környezetben jobban megértésük és megfogalmazzák saját gondolataikat és érzelmeiket.

Képzés: az a tanulási folyamat, amelynek során a résztvevők olyan ismereteket, képességeket, attitűdöket sajátítanak el, amelyek egy adott munka vagy tevékenység végzéséhez, például az emberi jogok védelmezéséhez szükségesek.

Szerepjáték: a résztvevők által eljátszott rövid dramatizált jelenet. A szerepjáték általában improvizációra épül, melynek során az emberek saját élettapasztalataikból merítenek. A szerepjáték célja bizonyos helyzetek biztonságos körülmények között történő megtapasztalása és különböző megoldási lehetőségek feltárása, kipróbálása.

Szimuláció: hosszabb strukturált szerepjáték, melynek során a résztvevők számukra szokatlan helyzetekbe és szerepekbe kerülnek.

Tanulás formális helyzetben: a strukturált oktatási és képzési rendszerben történő tanulás, amelybe az óvodától az általános és középiskolán át az egyetemig beletartozik minden intézményes oktatási szint. Általában valamilyen általános jellegű vagy szakképzési intézményben történik, és bizonyítvány megszerzésével zárul.

Tanulás informális helyzetben: Az az egész életen át tartó folyamat, melynek során az egyes emberek a mindennapi tapasztalataik, továbbá a saját környezetükben (pl. családban, kortársak és szomszédok között, piacon, könyvtárban, tömegtájékoztatási eszközök révén, munka vagy játék közben stb.) őket érő, formáló hatások eredményeként attitűdöket, értékeket, készségeket és ismereteket sajátítanak el.

Tanulás nemformális helyzetben: a szabályozott oktatási rendszeren kívüli, szervezett módon megvalósuló, a különböző készségek és kompetenciák fejlesztésére irányuló programok, pl. ifjúsági munka.

IRODALOMJEGYZÉK

Kompasz – Kézikönyv fiatalok emberi jogi neveléséhez

<https://www.coe.int/hu/web/compass/home>

Kiskompasz – Kézikönyv gyermekek emberi jogi neveléséhez

<https://rm.coe.int/2009-compasito-hu-with-cover/168075abf6>

Képzők Könyve

https://unp.hu/sites/default/files/imuk/pdf/kepzok_konyve_2006.pdf

Similar Kézikönyv

https://tudastar.menedek.hu/sites/default/files/similar_io2_treninganyag_hun_final.pdf

EjhaCKni módszertani ötlettár emberi jogi nevelőknek

<http://ejha-halozat.hu/index.php/2019/12/04/megjelent-az-ejhackni-modszertani-otlettar/>

Hogyan álljunk ki együtt az elfogadó iskolai környezetért?

<http://sokszinusegoktatas.hu/sites/default/files/uploads/sh-tanari-kezikonyv-online.pdf>

Projektmenedzsment T-kit sorozat 3.

[Council of Europe - youth partnership](#)

Gondolatok az ifjúságpolitikáról és eszközeiről

http://acta.bibl.u-szeged.hu/67643/1/2006_ifjusagpolitika.pdf

Az Európa Tanács ifjúságpolitikával kapcsolatos állásfoglalásai

https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=uriserv:OJ.C_.2020.415.01.0001.01.HUN

Még több emberi jogi kiadvány, videó

<http://ejha-halozat.hu/index.php/category/tudastar/>

KÖVESI GYÖRGYI
SZEKENYI MARIANNA
MÓDSZERTANI SEGÉDLET
IFJÚSÁGSEGÍTŐKNEK